

Vicenç Fisas Armengol

Guia Bibliogràfica sobre estratègia i proliferació nuclears / Guía Bibliogràfica sobre estrategia y proliferación nuclear

Publicacions de la Fundació Jaume Bofill, 1983

La Fundació «Jaume Bofill» de Barcelona ens ha tramès un exemplar d'aquesta guia bibliogràfica amb el prec de fer-ne una revisió. Encara que d'entrada sembli un tema allunyat dels nostres centres d'interès, la qüestió nuclear és un problema humà i social de tal envergadura, i amb uns components psicològics tals, que no podem deixar de fer-nos-en ressò.

La quantitat de publicacions sobre estratègia nuclear, dissuasió, armament i proliferació nuclears és tan enorme que una ordenació sistemàtica dels treballs més importants apareguts en els darrers anys (1960-1982) és extraordinàriament útil per a qualsevol investigador o estudiós del tema. Com ens diu el presentador de l'obra, F.L. de Sepúlveda, l'autor de la Guia és una persona compromesa des de fa temps amb els moviments per la pau, però que metodològicament adopta l'actitud neutral que cal esperar en un treball d'informació d'aquest tipus.

En la introducció Fisas ens indica les limitacions d'un treball que per diverses raons no pot ser exhaustiu però que té el mèrit d'obrir un camí gens fresat al nostre país. S'hi han inclòs els treballs publicats en anglès (obres originals i també traduccions, p. ex. de l'alemany), francès, castellà, català i italià. Aquesta limitació, comprensible per motius lingüístics, fa que les dues mil vuitanta-una referències bibliogràfiques siguin bàsicament nordamericanes i britàniques. Es tracta, doncs, de la problemàtica

nuclear vista des de la perspectiva d'Europa Occidental i de Nordamèrica, però amb un interès més gran per aquelles fonts d'informació independents i crítiques que no pas per les ideològiques.

L'obra de Fisas consta de 16 capítols de bibliografia, que van des de temes generals, com la guerra, l'estratègia o les centrals nuclears, fins als temes concrets d'estratègia nuclear en diversos països del món (Estats Units, URSS, Índia...), els armaments nuclears, les conseqüències de la guerra nuclear, etc. Cada capítol porta una introducció que orienta el lector quant als millors especialistes del tema, així com els centres o revistes que se'n ocupen específicament.

Les 200 pàgines de bibliografia es completen amb quatre annexes: primer, un índex exhaustiu dels autors citats a la bibliografia; segon, la referència completa de les 69 revistes més utilitzades per l'autor; tercer, la referència completa de 56 institucions i centres especialitzats; finalment, un vocabulari bilingüe català-castellà de 35 termes bàsics, molt útil per a persones no especialitzades.

Des d'un punt de vista estrictament psicològic és sorprenent la raresa excepcional d'obres publicades sobre el tema (M. Kaplan, *Psychological aspects of nuclear weapons and nuclear warfare*; F. Fornari, *Psicoanàlisis de la guerra; Desmitificació de la paz y de la guerra*). És possible que els corrents més forts de la psicologia actual, preocupats a ultrança de fer-se reconèixer i admetre en el còncave de les disciplines científiques, renunciïn per raons epistemològiques al tractament directe del tema, que sembla més un afer polític i geo-estratègic, d'una banda, o bé filosòfic i ètic, d'una altra. També podria ser que l'autor no hagués pogut detectar la documentació psicològica sobre el tema. Amb tot, aquesta manca o absència pot ser més aparent que real, en definitiva, podria atribuir-se a la diferència de nivell i angles d'aproximació que la psicologia adopta. En aquest sentit és molt proba-

ble que moltes recerques psicològiques aportin indirectament elements bàsics de comprensió d'un fenomen tan actual i dramàtic com el nuclear. Pensem, per citar només uns exemples, en perspectives tan dispars com les que motiven tantes recerques experimentals amb animals sobre l'agressivitat, un recent congrés europeu de psiquiatria sobre «agressió, agressivitat i família», o l'anàlisi dels últims paradigmes explicatius del fenomen del poder. ¿No pensem que aquest tipus d'aportacions científiques permet una possi-

ble aproximació al tema candent de l'estratègia i proliferació nuclears?

De totes maneres trobem a faltar — i fóra interessant de saber per què — la participació concreta dels professionals de les ciències psicològiques, que facin sentir la seva veu, a partir de recerques científiques de pes, en els fòrums nacionals i internacionals on es cova la qüestió essencial: supervivència o apocalipsi, «to be or not to be».

Jordi Bachs